

Een huis gebouwd op zand

Met *The ground from under my feet* vertelt de van oorsprong Amelandse Astrid Nobel een heel persoonlijk verhaal over haar verbinding met het Waddengebied, over de ingrepen waar dit landschap mee te maken heeft, en haar gedachten over de toekomst. Vanaf morgen in melklokaal in Heerenveen.

Overzicht van een deel van *The ground from under my feet* in melklokaal. FOTO MELKLOKAAL

GITTE BRUGMAN

Astrid Nobel wordt geboren in Hollum op Ameland. „Volgens een oud volksgehoof worden de kinderen hier met hoogwater geboren en ik ben geen uitzondering”, schrijft ze in een brief aan het water. Het is een van vier brieven die duidelijk maken waar haar expositie *The ground from under my feet* over gaat.

„Toen ik wenste ooit in mijn leven een walvis te zien, bracht jij een dode potvis naar dit strand. Ik was jong en voelde me schuldig over de onzorgvuldigheid van mijn wens, maar tegelijkertijd begon de plek in mijn ogen magisch te worden.”

Ze was tien. Jaren later probeert ze met olie van zo'n potvis te schilderen. Maar wat ze voor verf ook probeerde te maken, de olie wil maar niet drogen. Een schildering op dik geschept papier hangt in een frame met een lampje erachter; zo zijn de afbeeldingen zichtbaar. Het is een vroeger werk. Zo hangen er nog een paar, om te laten zien dat deze nieuwe expositie een volgende stap is in haar ontwikkeling.

Door het water „werd dat punt, tussen jou en waar ik de mensen, de dingen achterliet, een ijkpunt. Vanwege de gevoelsmatige afstand tot de buitenwereld het meest stabiele dat ik kende, hoewel jij het al sinds mensenheugenis probeert te laten verdwijnen. En nu dreig je zelf te verdrinken”.

Astrid Nobel probeert te begrijpen wat er met de wereld om haar heen aan de hand is, wat de gevolgen van klimaatverandering op de langere termijn zijn. Voor de overzichtelijkheid heeft ze het klein gehouden, maar evengoed blijkt alles nog knap ingewikkeld.

Uit haar brief aan een ander: „Jij was getuige van het moment waarop

dit ijkpunt voor mij een keerpunt werd. (...) Alles wat eerder magisch overkwam leek nu vijandig.” Dijkophoging verandert haar beeld van de plek die als een kamer voor haar was, waar ze een deur kon dichttrekken om verstoringen buiten te houden. „Nu was het alsof de kamer die nooit muren of een plafond gehad heeft en qua vorm eerder op een bel of koepel geleken zou hebben, uit elkaar gebast was.”

Zand, dat zo'n stabiele bodem leek te bieden, bleek maar „één goede dreun nodig te hebben om onmiddellijk in drijfzand te veranderen”. Ze onderzocht het zand, en de roestige brokken die ze op het strand vond. Die bleken vrijwel helemaal uit zand te bestaan, bijeengehouden door ijzerdeeltjes. Ze leende een eeuwen-

oude sleutel uit het museum van het dorp Sier, dat door de zee is opgeslokt. Maakte die na in dat roestkleurige zand. Vergroot tot de maximale grens, tot de vorm nog nét houdt en niet inzakt.

Aan de oliemaatschappij schrijft ze: „Sinds de kustlijn een afspraak is die met zand voortdurend gecorrigeerd wordt leek het mij hopeloos onderwets dat hier nog iets groots in zee zou verdwijnen. Maar ik hoefde niet ver te lopen en daar stond, naast een duindoorsbraak en boven een afgrond waar de duinen steeds verder werden afgesmeten, jullie boorlocatie.”

Een locatie van bijna een halve eeuw oud en vrijwel net zo lang niet gebruikt. „Ik heb gehoord dat jullie bij deze locatie een rijksdaalder betaalden om boorafval in de duinen te laten dumpen. Dat daardoor het drinkwater verontreinigd is. Ik heb gehoord dat er buizen naar de zee liepen waar paars en groen spul uitspoot.” De wereld die haar medemens ziet als een paradijs van natuur en schone lucht blijkt helemaal niet zo idyllisch.

De NAM plaatste zandzakken tegen de afkalving van de duinen. Tot twee keer toe spoelden die weg. Ze filmde het duin, waar nog een blauwe buis in het zand steekt. De wind slaat meer en meer duin weg. „Nu het te laat is zeggen jullie overvallen te zijn door de snelheid van de erosie.” Ze maakte schilderijen in suppletiezand, zand bedoelt om te 'repareren'. Achter glas zit de vervuilde grond van de NAM-locatie, die geeft een bruine waas en een regen van zwarte spikkeltjes. Giftig, maar goed geconserveerd, verzekert ze de kijker.

„Na wat ik te weten kwam over de grond die ik nooit eerder in twijfel trok, over aanwassen en afvallen,

‘Alles wat eerder magisch overkwam leek nu vijandig’

verweking, dijkophoging en bodemdaling, voortdurend heen en weer getrek tussen jou, de wind en het water, is het enige wat ik wil jou onder controle zien te krijgen”, schrijft ze aan het zand.

Ze bouwde een zandloper, die de getijdencyclus benadert: 6 uur en 12 minuten. Maar er zat stof in, dus toen de tests niet het gewenste resultaat gaven, haalde ze dat stof eruit. Toen bleef het zand steken. De

korreltjes grepen in elkaar als een Romeinse brug en bleven boven de opening hangen. Pas toen ze weer stof toevoegde, liep het zand in een regelmatig stroompje naar de onderste kamer.

De vorm van de twee piramides waaruit een zandloper is opgebouwd, komen terug in haar werk dat de dijkverhoging symboliseert. Hier gebruikt ze pigment, gemalen van suppletiezand. In een wankel evenwicht staat de ene punt omhoog. Een andere wijst naar beneden en geeft de mate van bodemdaling aan door gaswinning. Ze is coulant geweest. Eigenlijk zou de punt nog dieper moeten wijzen, geeft ze aan.

Haar zoektocht had antwoorden moeten opleveren, maar roept alleen meer vragen op. „Ik ging uit van één duidelijke plek en één duidelijk materiaal, maar zelfs dat bleek met zoveel verweven dat elke oplossing tevens aanstichter was van meer vragen. Hoe kan een verhaal als dit lokaal en overzichtelijk blijven als het springtij dat de boorlocatie wegspoelde, wordt veroorzaakt door de maan? Als het water waarin de zee verdrinkt van de Zuidpool komt? Als het zo is dat een storm op de zon walvissen kan laten stranden?”

De toekomst van het Waddengebied staat onder druk door gaswinning en zeespiegelstijging. „Ik wil jou, de bodem onder mijn voeten, het liefst onberoerd laten. Maar ik gebruik ook wat onder jou vandaan gehaald is.” Onzekerheid is de enige zekere factor, zo blijkt ook uit citaten uit een onderzoeksrapport.

The sea the ground the ground the sea (Noordzeezandpigment op hout)

FOTO GERT JAN VAN ROOIJ

De zandloper met suppletiezand.

FOTO GERT JAN VAN ROOIJ

Heerenveen - melklokaal voor hedendaagse kunst: Heremaweg 20-1, vr en zo 13-17 u, t/m 19 mei, www.melklokaal.nl, www.astridnobel.nl